

החלטת ועדת האתיקה
בעניין קובלנות הדדיות של חבר הכנסת אפי איתם ושל חבר הכנסת אחמד טיבי
מיום כ"ב באייר התשס"ח - 27 במאי 2008

1. קובלנת חבר הכנסת אפי איתם

ביום כ"ט באדר א' התשס"ח (6 בפברואר 2008), פנה חה"כ אפי איתם בקובלנה אל ועדת האתיקה כנגד התבטאותו של חה"כ אחמד טיבי, שנאמרה במהלך הפגנה שנערכה במחסום ארז ביום ט"ו בשבט (22 בינואר 2008). בקובלנה טוען חה"כ אפי איתם שחה"כ אחמד טיבי הטיח בו את המילים "רוצח אזרחים נתעב". לדידו של חה"כ אפי איתם, דבריו של חה"כ אחמד טיבי נאמרו על רקע שירותו של הקובל כמפקד בצה"ל, ולכן נאמרו מתוך כוונה לפגוע בו, בצה"ל ובמפקדיו.

2. קובלנת חבר הכנסת אחמד טיבי

ביום כ"ז באדר א' התשס"ח (4 במרץ 2008), פנה חה"כ אחמד טיבי בקובלנה נגדית אל ועדת האתיקה כנגד התבטאותיו של חה"כ אפי איתם, שנאמרו במהלך ראיון בגלי צה"ל בבוקר יום ההפגנה המתוארת בקובלנת חה"כ אפי איתם ובמהלכה. בקובלנה נטען כי חה"כ אפי איתם כינה את חה"כ אחמד טיבי במהלך ראיון הרדיו "ד"ר דם" (הקובל טוען שהקונוטציה היא לתקופת השלטון הנאצי). עוד נטען שחה"כ אפי איתם התראיין במקום ההפגנה והאשים אותו שהוא "מעודד טרוריסטים ומסייע באופן ישיר להרג יהודים", וכן אמר ש"ידי טיבי מגואלות בדם". לדידו של חה"כ אחמד טיבי, מדובר באמירות נתעבות, המובילות להסתה פרועה נגדו.

3. תגובת הנקבל - חבר הכנסת אחמד טיבי

ביום כ"ז באדר א', התשס"ח (4 במרץ 2008), הופיע חה"כ אחמד טיבי בפני ועדת האתיקה, ומסר את תגובתו בע"פ לקובלנה, תוך שהוא טוען שהאשם מצוי אצל חה"כ אפי איתם, אשר התבטא כנגדו, במהלך ראיון משותף בגלי צה"ל, כמו גם במהלך ההפגנה במחסום ארז.

חה"כ אחמד טיבי אישר שאמר כי "חה"כ אפי איתם אחראי על רצח אזרחים" והוא "מתנחל נתעב", אך טען שהדברים נאמרו בתגובה להאשמות החמורות שהטיח בו קודם לכן חה"כ אפי איתם. עוד טען חה"כ אחמד טיבי שכאשר הגיע להפגנה במחסום ארז, קיבלו את פניו שלטים שחה"כ אפי איתם ומפלגתו הביאו, אשר, בין היתר, נשאו את הכתובת "טיבי בוגד", וכן נתקל בקריאות מתלהמות בנוסח "טיבי מחבל".

4. תגובת הנקבל - חבר הכנסת אפי איתם

ביום י"ח באדר ב', התשס"ח (25 במרץ 2008), הופיע חה"כ אפי איתם בפני ועדת האתיקה, ומסר את תגובתו בע"פ לקובלנה שהוגשה נגדו. לדידו, התלונה של חה"כ אחמד טיבי קנטרנית במהותה, ולא ניתן לומר שמדובר על קובלנות הדדיות במקרה זה.

עוד טען חה"כ אפי איתם כי חה"כ אחמד טיבי, בדרך קבע, מעודד את אויביה של מדינת ישראל ו"את כל חייו הקדיש לבגידה במדינת ישראל", ואילו הוא שירת בצה"ל במשך 30 שנה, ומעשיו נעשו לשם הגנה על מדינת ישראל.

לטענתו, מעולם לא השתמש בהאשמה ספציפית נקודתית לגבי מעשיו של חה"כ אחמד טיבי והטענה היחידה שטען היא טענת הבגידה והוא עומד מאחורי טענה זו.

עוד טען חה"כ אפי איתם כי הוא לא כתב ולא הנחה לכתוב את השלטים המתוארים בקובלנתו של חה"כ אחמד טיבי, למרות שהוא מזדהה עם הסבל והתסכול של תושבי שדרות שארגנו את ההפגנה האמורה.

לגבי האמירה שנאמרה כלפי חה"כ אחמד טיבי "אתה ד"ר דם", טוען חה"כ אפי איתם כי המדובר בביטוי לא מוצלח שהשמיע במסגרת הראיון, אך הקונוטציה הנאצית כלל לא עלתה על דעתו, אלא המדובר בתגובתו לאמירתו של חה"כ אחמד טיבי לפיה "הפחד של תושבי שדרות לא שווה לדם של ילדי עזה".

5. החלטת הוועדה

ועדת האתיקה דנה בקובלנה ההדדית, לאחר ששמעה את חברי הכנסת אחמד טיבי ואפי איתם, ולהלן החלטתה:

הקובלנות ההדדיות המונחות על שולחן ועדת האתיקה, עניינן בגבולות חופש הביטוי. סוגיית חופש הביטוי וגבולותיו הינה סבוכה מעין כמות, על אחת כמה וכמה כאשר עסקינן בחופש הביטוי של חברי הכנסת. חברי הכנסת מביעים דעות המייצגות את קהל בוחריהם, כאשר הכלי המרכזי המשמש אותם הינו חופש הביטוי.

על חברי הכנסת מוטלת החובה לשמור על הכללים הקבועים בסעיף 1א לכללי האתיקה, אשר קובעים, בין היתר, שחבר הכנסת:

(4) "ישמור על כבוד הכנסת וכבוד חבריה, יהיה מסור למילוי תפקידיו בכנסת, ינהג בדרך ההולמת את מעמדו כחבר הכנסת ויעשה לטיפולו אמון הציבור;

(5) ימלא את שליחותו בכנסת באחריות, ביושר ובהגינות, מתוך מחויבות למעמדו בחברה, וישאף לשמש דוגמה אישית להתנהגות ראויה;"

יש לציין כי גם בעבר עסקה ועדת האתיקה בהתבטאויות כגון "רוצח" וכדומה, ופרסמה את החלטותיה בעניין. כך, בהחלטתה מיום כ"ה באלול, התשס"ו (18 בספטמבר 2006), ציינה הוועדה כי:

"על אף חילוקי הדעות האידיאולוגיים, על חברי הכנסת להיות מאוחדים ברצון לשמור על כבודה ומעמדה של הכנסת כבית הנבחרים של משטרנו הדמוקרטי. המתחים הקיימים בכנסת אינם יכולים להצדיק התנהגויות והתבטאויות שנתפסים כבלתי לגיטימיים מבחינה ציבורית".

עוד קבעה הוועדה בהחלטתה מיום י"ד בתמוז התשס"ב (24 ביוני 2002), כי:

"אין בכוונת ועדת האתיקה להגביל את חופש הביטוי של חברי הכנסת. עם זאת, הוועדה רואה בחומרה כל סוג של התבטאות כל סוג של התבטאות שיש בה כדי לפגוע בכבוד הכנסת ובכבוד חבריה.

הוועדה רואה בחומרה מיוחדת שימוש בביטויים שיש בהם האשמת אדם פלוני ברצח, בהסתה לרצח, בהריגה, בשפיכות דמים, בגרימת מוות, בבגידה, בהשתייכות לקבוצות טרור, וכן בביטויים שיש בהם השוואה של אדם במעשיו או בדעותיו לנאצים".

אנו מבקשים מחברי הכנסת לחדול מכך לאלתר, יצוין כי כל שימוש בביטויים כאמור יביא לנקיטת צעדים משמעותיים מצד ועדת האתיקה.

בהחלטתה מיום ח' באב התשס"ז (23 ביולי 2007), הבחינה ועדת האתיקה בין התבטאויות בלתי הולמות, אשר פוגעות בתרבות הדיון בכנסת ובכבוד הכנסת, לבין אמירות אחרות, קשות ככל שתהיינה לאוזני הציבור, אשר הינן חלק בלתי נפרד מהדיון הציבורי הפוליטי בחברה הישראלית.

בנוגע להתבטאויות מן הסוג הראשון, אשר חורגות מהשיח הציבורי הלגיטימי, ונכנסות לתחום ה"אפור", המכוונות לאדם עצמו או למעשיו, ולא לנושאים אותם הוא מייצג - הוועדה נוהגת לראותן כעבירה אתית, ופועלת בהתאם. בנוגע להתבטאויות מן הסוג השני, שהינן התבטאויות לגיטימיות, הנמצאות בגדר חופש הביטוי הרחב המוקנה לחברי הכנסת - הוועדה מוצאת לנכון שלא להתערב בהן, שכן התבטאויות מסוג זה, קשות וחריפות ככל שתהיינה, הינן חלק מהדיון הציבורי ומהשיח הפוליטי במדינת ישראל.

כאמור, ועדת האתיקה אינה מעוניינת להגביל התבטאויות אשר הינן חלק מהשיח הפוליטי במדינת ישראל, כל עוד מדובר בהתבטאויות אשר מייצגות דעות פוליטיות במישור העקרוני, לגופו של עניין ולא לגופו של אדם.

במקרה דנן, הוועדה הגיעה לכלל מסקנה כי בהתבטאויותיהם של חה"כ אחמד טיבי וחה"כ אפי איתם, ישנה הפניה למישור האישי (לגופו של אדם ולא לגופו של עניין), ולפיכך, ועדת האתיקה מוצאת שהן חורגות מהשיח הפוליטי הלגיטימי.

בנוסף, הוועדה מבקשת להדגיש את החשיבות שבדוגמא האישית שעל חברי הכנסת, כשליחי הציבור, ליתן בהתנהגותם ובהתבטאויותיהם. גם בויכוח הנוקב ביותר המתנהל ביניהם, מוטל על חברי הכנסת לשמור על כבודה של הכנסת ועל כבודם כחבריה.

לאור כל האמור, החליטה ועדת האתיקה בתוקף סמכותה לפי סעיף 13ד(ד)(3) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951: להטיל על חבר הכנסת אחמד טיבי נזיפה; להטיל על חבר הכנסת אפי איתם נזיפה.

ההחלטה תונח על שולחן הכנסת.